

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

In de maand juni geen maandvergadering te Maastricht, wel te Heerlen.

Te Heerlen op woensdag 12 juni 1963, om 19 uur, in het Geologisch Bureau.

DE NATUUR IN

Avondwandelingen in de omgeving van Schin op Geul op woensdag 5 juni en vrijdag 21 juni.

Vertrek trein uit Maastricht 19.19 uur, uit Heerlen 19.25 uur. Retour Schin op Geul.

Voor de excursie na de jaarvergadering op zondag 9 juni zie men op pagina 1.

DE OMSLAGTEKENING

Felix van de Beek heeft voor de omslag van dit maandblad wederom een typisch zuid-limburgs dier uitgezocht, nl. de Gevlekte landsalamander of Vuursalamander, *Salamandra salamandra* (L.). Het dier is gemakkelijk te kennen aan de grote gele vlekken aan de rugzijde.

UIT EIGEN KRING

Promotie. Op woensdag 24 april promoveerde aan de Rijksuniversiteit te Leiden tot doctor in de Wis- en Natuurkunde de heer E. M. J. Jaspars, geboren te Maastricht, op proefschrift: „Crown-gall van tabak. Biochemisch onderzoek van weefselcultures op glucose- en zetmeelmedia”. De promotie geschiedde *cum laude*. Onze hartelijke gelukwensen.

Koninklijke onderscheidingen. Bij gelegenheid van de verjaardag van onze koningin werden drie leden van het Genootschap geridderd: Mr. W. Baron Michiels van Kessenich ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw,

Mr. J. J. van Wesseem, notaris te Sittard, officier in de orde van Oranje-Nassau en J. G. Sloff, secretaris van het Instituut Vegetatie Onderzoek Nederland en erelid van de Kon. Ned. Natuurhistorische Vereniging (sinds 1914 lid van ons Genootschap), Bergen op Zoom, ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Aan allen onze hartelijke gelukwensen.

NAAR HET „EILAND IN DE MAAS”, STEVENSWEERT EN OHÉ EN LAAK

door R. GEURTS

Een wandeling door het brede Maasdal van Midden-Limburg in de mooiste en rijkste tijd van het jaar, de voorzomer! Door een streek, die faunistisch en floristisch altijd interessant is, het „Eiland” tussen de Oude en de Nieuwe Maas.

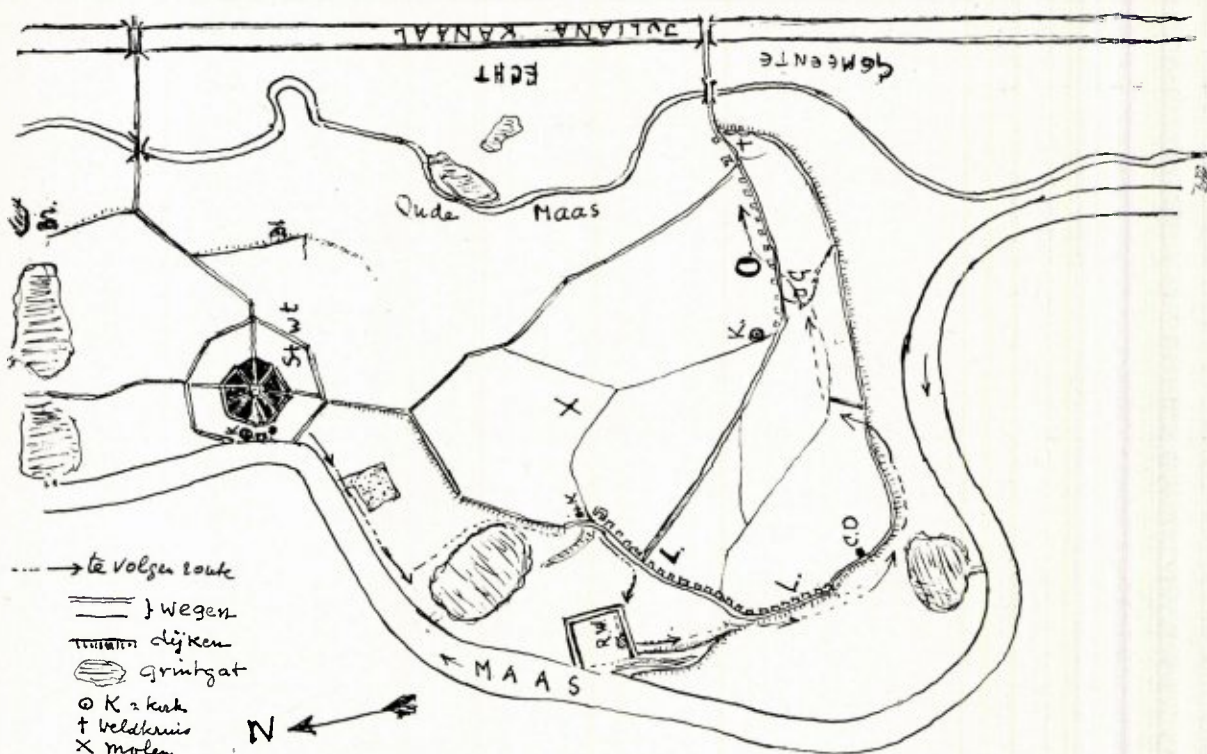
Wij beginnen onze excursie in Stevensweert, dat zijn karakter van vestingstadje nog bewaart in de aanleg van de straten, die alle uitstralen van het ruime marktplein naar de Singelstraat, de vroegere verbindingsstraat binnen de verdedigingswerken. Van de zware wallen en diepe brede grachten is alleen nog maar iets over voor de opmerkelijke wandelaar.

Een dertigtal jaren geleden werd het stadje uitgelegd met een brede singelweg, die ongeveer de buitenhoeken van de zeven bastions verbindt. Zo bleef het oude stratenplan onaangetast.

Van de markt komen wij voorbij het Gouvernement, eens de woning van de stadscCommandant. In de westgevel ziet U nog een rest van de ronde donjon van het verdwenen kasteel der Graven van den Bergh. Hierachter ligt het Protestante kerkje en voor U het gemeentehuis, aan de rand van de kom, en ook de kerk van Sint Stephanus met haar pittoreske torentje, gebouwd omstreeks 1790; een bescheiden bedehuis met een rustig aandoend interieur, niet ontsierd door goedkoop bazaargoed. Wij missen er jammer genoeg het werk van de beroemde beeldsnijder, Jan van Steffanswert.

Door de Maaspoort komen wij dan aan de hoge oever van de Maas. Recht voor ons, aan de Belgische zijde, valt een grote witte hoeve op, het stamhuis van de familie Houben. Dit was vroeger Stevensweerts grondgebied.

Over een stukje dijk gaan wij naar beneden om de rivier stroomopwaarts te volgen. Van het

Stwt = Stevensweert, L = Laak, O = Ohé, K = Kerk, Ka = kapel, Rw = ruïne Walborg, CD = geboortehuis Cath. Daemen, G = Geudje, Br (Brandt) en Bi (Bilt) zijn gehuchten van Stevensweert.

oude jaagpad is weinig meer over. Wel is zelfs tot in het Rijnland bekend het gezegde: „zwao smaal wie het pèèdje langs de Maas”, een bewijs hoe eeuwenlang de boeren uit de Zelfkant hier „het beste hooi ter wereld” kwamen maaien en halen. De strook grond tussen pad en water is er nog; het is domeingrond, weelderig begroeid met oeverplanten, die voor een deel adventief zijn en min of meer zijn ingeburgerd. Voor plantkundigen zijn hier interessante vondsten te doen. Ik verzamelde er ooit de Engelse alant, *Inula britannica*, de kaardebol, *Dipsacus silvester*, de kleine ruit, *Thalictrum minus*, het lancetbladig kruiskruid, *Senecio fluvialis* en vele andere. Niet zelden de reuzebalsemien, *Impatiens glanduligera*. Voor de flora van dit gebied raadplege men: Geurts. Iets over de flora van Echt en Midden-Limburg. Natuurhist. Maandbl., 1940, p. 38. Voor de adventieven: van Ooststroom en Reichgelt; Adventieven langs

de Maas, I, II, III, resp. in Natuurhist. Maandblad, 1958, 1960 en 1961.

Aan onze linkerkzijde lagen tot voor kort brede uiterwaarden, Sint Annagriend en Walborgsgriend, uiterst vruchtbare hooiweiden, met een grote verscheidenheid van grassen en echte weidebloemen: *Strepis*- en *Rumex*soorten, en de boksbaard, hier „spönderikken” genoemd. Deze grienden zijn of worden ontkiezeld, tot 20 m diep. De gaten worden weer opgevuld met kolenslik of kolenlei. Reeds is er van zo'n watergat weer goed grasland gemaakt. Maar dat duurt een hele poos, en Stevensweert bezit op het moment 75 ha water!

De Maas, aan onze rechterkant, is vooral bekend bij sportvissers, die vissen op voorn, brasem of barbeel. In de winter strijken er bij langdurige vorst grote vluchten eenden en ganzen op neer. Wij zagen er vaak wilde zwanen, zaagbekken en pijlstaarten en een enkele keer een

bergeend. Kluten en oeverlopers moeten wij zoeken op de oude kiezeloevers.

Voorbij een pas beëindigde grindontginning belanden wij op de Annedijk, die naar De Laak voert, voorbij het Sint-Annakapelletje onder zware lindebomen. De Laak is een typisch dijkstraatdorp, met voorgevels van de huizen gericht op het westen, het water. Nu is het niet ver meer tot Walborg, eens een weids kasteel, gebouwd door Graaf Herman Frederik van den Bergh, die in 1632 in het geheim te Stevensweert huwde met de — naar het oordeel van haar vader — te jeugdige abdis van Thorn, de schone Josine Walburga van Rochefort. Daarom moest de voortvarende Herman Frederik nog enkele jaren wachten, eer hij haar als zijn gemalin in het grafelijke kasteel mocht binnenvoeren.

Jammer dat de Walborg, die wij nog in zijn glorie hebben gekend, het lot heeft getroffen van zovele Limburgse kastelen. Het kwam heelhuids door de Franse revolutie, maar na de eerste wereldoorlog raakte het in verval. Het werd verkocht en voor driekwart afgebroken. De tweede wereldoorlog vernielde de rest: de oostelijke vleugel en de grote graanschuur. Nu is er niets meer over dan de ruïne van wat eens vorstelijke paardenstallen waren: een hoop baksteen, een brok muur, en grote stukken vaal mooi bekapte arduinse steen van de dakfries. De vroegere lusttuin, met eeuwenoude bomen, o.a. zeldzame coniferen, is herschapen in een boomgaard. De grachten, die het adellijke goed omgaven, staan droog. Zij zijn zeker nog interessant voor botanici en entomologen. Wij vonden er o.a. het kleine springzaad, *Impatiens parviflora*. Er bloeit weelderig de beemdooievaarsbek, *Geranium pratense*, en onlangs vond ik er de prachtige morielje, *Morchella esculenta*. Eenmaal ving ik in de buurt de Phegea-vlinder, *Syntomis phegea*.

Hier zijn wij weer vlak bij de Maas, waar men tegen de hoge oever een begroeiing heeft aangebracht en een breed zandstrand, om uitholling en afkalving te voorkomen. Na hier een poosje te hebben gebotaniseerd komen wij over een dijkweggetje voorbij het geboortehuisje van Catharina Daemen, stichteres van de Franciscanessen van Heythuizen. Rechts van de Lakerdijk is men al enkele jaren bezig de Laker Koe-wei te ontgrinden. Mogelijk vinden wij er langs

de Maasoever nog ongewone planten en insecten.

Tenslotte belanden wij aan het, wellicht enige, voorbeeld, dat wij nog bezitten van de burgerlijke Maaslandse renaissance, het „Geudje” in de volksmond, dat vooral merkwaardig is door een laat-gotische westgevel en kruisgewelven in de benedenverdieping. Eens was het de woning van de Poolse kolonel Esteban Etienne Initza Pavinowitz, die in 1699 van de Spaanse koning Karel II een uitgestrekt gebied ten geschenke kreeg in de gemeente Echt, het tegenwoordige Lilbosch. Het „kasteel” ligt heel vredig tussen de appel- en perebomen. In de voortuin groeit nog de karmozijnbes, *Phytolacca decanda*, waarvan het vruchtsap vroeger gebruikt werd om wijn te kleuren.

Na een kort oponthoud wandelen wij van hier door de dorpstraat van Ohé, op een oude kaart aangegeven als Op gen Aue, lommerrijk door de weelderige bomengroei: appel-, pere- en kersebomen en notelaars. Daar zal na een — als de tijd het toelaat — landelijke dronk, de bus ons weer opwachten om ons naar station Echt terug te brengen.

Moge een zonnige dag in dit aantrekkelijke stukje Limburg ons een prettige en leerzame excursie bezorgen.

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 1 mei 1963.

Bij de opening begroet de voorzitter, Dr. Kruytzer, in het bijzonder de wethouder van onderwijs, Mr. W. Korn, als ook de familie Grégoire, waaronder helaas mevrouw Grégoire ontbreekt, ten gevolge van een ernstige ziekte. Hij verleent vervolgens het woord aan de heer Grégoire. Deze geeft een historisch overzicht over het ontstaan van zijn herbarium.

„In 1931 moest mijn oudste dochter als leerlinge van de R.K.H.B.S. der Eerw. Zusters Ursulinen een schoolherbarium aanleggen. Een eenvoudig kartonnen mapje met opplakvellen en kleine etikettes moest worden aangeschaft. De leerlingen moesten dan planten zoeken en determineren, liefst zoveel, dat alle 100 opplakvellen bezet werden. Daar mijn dochter wist, dat ik in